

DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/77-5>
УДК 339.13:332.146.2

Скляренко М.Г.

аспірант,
Сумський державний університет

Skliarenko Mykola

Postgraduate Student,
Sumy State University

ЧИННИКИ РИНКОВОЇ РІВНОВАГИ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ ДОБРОБУТ

FACTORS OF MARKET EQUILIBRIUM AND ECONOMIC WELFARE

Розглянуто теоретичні підходи до визначення понять «ринкова рівновага» та «економічний добробут» та взаємозв'язків між ними. Проведено аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких розглядаються окремі аспекти взаємозв'язку між чинниками ринкової рівноваги та їхнього впливу на рівень економічного добробуту країни. Запропонована макроекономічна модель на базі вже існуючих підходів з подальшим її розширенням до рівня загальної економічної рівноваги, що дозволяє здійснювати аналіз та оцінку впливу окремих інструментів державного регулювання на рівень випуску, зайнятості та структури доходів з урахуванням рівня цін. Запропонована модель може використовуватися подібно до таких моделей як «кейнсіанський хрест», модель Солоу, IS-LM. Формулюється «основна теорема економіки» щодо існування довільного стану рівноваги. Також пропонуються певні підходи щодо впровадження нових організаційно-економічних форм взаємодії при виробництві товарів та послуг з урахуванням інтересів усіх зацікавлених сторін.

Ключові слова: ринкова рівновага, загальна рівновага, економічний добробут, становище населення країни, сталий розвиток.

The article considers theoretical approaches to defining the concepts of “market equilibrium” and “economic welfare” and in the relationship between them. An analysis of recent studies and publications is conducted, which consider individual aspects of the relationship between market equilibrium factors and their impact on the level of economic welfare of the country. A macroeconomic model is proposed based on existing approaches on the conception of a production function curve of the Cobb-Douglas type with its further expansion to the level of general economic equilibrium. This model allows for the analysis and assessment of the impact of individual instruments of state regulation on the level of output, employment and income structure, taking into account the price level. The proposed model can be used similarly to models such as the “Keynesian cross”, the Solow model, IS-LM. The “fundamental theorem of economics” is formulated regarding the existence of an arbitrary state of equilibrium. The relationship of economic variables we obtained can also better explain the extreme deviations of the Phillips curve caused by both commodity shocks to aggregate supply and during the expansion of economic growth due to technological shifts (breakthroughs). The model can also better explain the Kuznets hypothesis. The desire of economic agents to maximize profits leads, despite generally accepted beliefs, to the establishment of general equilibrium at a level significantly lower than the potential output, further growth in income inequality and, accordingly, to a lower level of economic welfare of the country. The government attempts to redistribute public income in order to equalize existing and potential imbalances or to make investments to finance large and socially necessary projects are ultimately leveled by the same mechanism of market equilibrium. Certain approaches are also proposed to introduce new organizational and economic forms of interaction in the production of goods and services, taking into account the interests of all stakeholders.

Keywords: market equilibrium, general equilibrium, welfare economics, situation of the population, sustainable development.

Постановка проблеми. Питання щодо існування та порушення ринкової рівноваги (загальної чи часткової) постійно виникали в економічній думці кожного разу, коли економіка країн або світова економіка в цілому переживали моменти значних криз: середина та кінець XIX ст., Велика депресія 30-х років XX ст., стагфляція в 70-ті роки XX ст., початок

2000-х. Водночас у часи економічного зростання та стабільності в економічній думці почало зароджуватися таке поняття, як економіка добробуту (“Welfare Economics”), починаючи від робіт В. Парето (1906) та А. Пігу (1924) [9], поступово виділяючись у самостійну галузь економічної науки в другій половині XX ст. Проблема рівномірного розподілу

доходів у державі за ринкової економіки стає одним з ключових питань при визначенні економічного добробуту країни. А сама теорія економіки добробуту стає складовою частиною сучасної економічної науки.

Питанню чому одні країни багатіші за інших або мають вищі темпи економічного зростання також чимало приділялося уваги в роботах таких дослідників як Р. Солоу, П. Ромер та інших.

У 2024 році премія Шведського центрального банку з економічних наук пам'яті Альфреда Нобеля була присуджена Дарону Аджи-моглу, Саймону Джонсу та Джеймсу Робінсону за їхній видатний внесок у розуміння того, як політичні та економічні інституції впливають на добробут країн.

Проте, коли дослідники більш звертають увагу на потребу в посиленні державного регулювання та потребі в інклюзивних інститутах і баченні, багато суто економічних проблем залишаються поза увагою.

Наскільки можливим є достатній рівень задоволення потреб усіх економічних суб'єктів поточних та в майбутньому? Чи можливий сталий суспільний розвиток ("sustainable development") за обмежених ресурсів та що для цього потрібно?

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення станів рівноваги в економічній науці є одним із основних напрямків дискурсу, що спрямовував її поступовий розвиток. Досить ґрунтовне дослідження наукових підходів до визначення поняття «економічна рівновага» наведено в статтях Савченка Т.Г. [11], Качаєва О.С. [12].

Поняття «рівновага» певною мірою ототожнюється із поняттям «рівноважна ціна». То ж з цього погляду важливими є міркування Макаренка М.І. [7, с. 78–79] щодо структури механізму цінового регулювання. Дослідник виділяє два блоки даного механізму: перший – це вплив держави на ціни, а другий – зворотний вплив цін на суміжні параметри економіки. Другий блок включає також цілі на мезоекономічному рівні – пропорційність розвитку галузей та регіонів; на макрорівні – оптимальна рівновага макроринків; на мегаекономічному – зовнішньоторговельна збалансованість економіки.

Однак, і досі науковцями не виділена множина показників, які варто використовувати для оцінювання економічного добробуту населення, не розроблено методики розрахунку величин цих часткових показників, не запропоновано достатньо ефективного алгоритму визначення рівня економічного добробуту домогосподарств країни.

Як зазначає Степаненко Н.О. [14, с. 9], в економічній науці ще не сформована загальноновизнана теорія добробуту, яка містить кількісний вимірник добробуту.

Слід зазначити, що багато вчених критикувало такий показник, як ВВП на душу населення для оцінки рівня економічного добробуту через те, що він більше є мірилом потужності, ніж рівня достатку населення [10, с. 151].

Огляд основних досліджень та публікацій за окресленою проблемою підтверджує той факт, що в сучасній економічній думці досі не сформований чіткий взаємозв'язок між чинниками ринкової рівноваги та їхнім впливом на рівень економічного добробуту країни.

Так за результатами за даними аналізу бази даних Scopus за період 1976–2024 рр. лише одна монографія Moore J.C. (2007) [4] містить у своїй назві одночасно поняття «загальна рівновага» та «економіка добробуту».

Основною тематикою робіт Beladi H. [2; 5] були питання пов'язані з монополістичною конкуренцією, лібералізацією торгівлі, аутсорсингом та впливом перехресного володіння фірмами. Роботи Whalley J. [3; 6] пов'язані з впливом податкової політики на розподіл доходів та добробут індивідуумів.

Проте, тематика останніх публікацій 2024 року [1; 8] свідчить про те, що інтерес як світової, так і вітчизняної наукової спільноти до зазначеної тематики поступово повертається.

У зазначеному напрямку також цікавими для подальшого дослідження можуть бути ідеї, що пропонує монетарна модель добробуту [14, с. 10], що досліджує ринкову ціну та її вплив на економічний добробут. Ця теорія ототожнює ціну, що формується під впливом взаємодії попиту та пропозиції на ринку, з економічним добробутом.

Мета статті полягає у формуванні теоретичного підґрунтя та формалізації взаємозв'язків між основними показниками ринкової рівноваги: випуску, рівня інфляції, зайнятості та оплати праці для визначення їхнього впливу на загальний рівень економічного добробуту країни.

Виклад основного матеріалу. У економіці ринкового типу будь-яка фірма максимізує розмір свого прибутку, обираючи обсяги випуску продукції з огляду витрат на працю.

Припустимо, що фірма продає свою продукцію за ціною P та винаймає робітників на ринку праці за заробітну плату w . Як наслідок, збільшення розміру найманої праці на величину ΔL збільшує витрати фірми на оплату праці на величину $w \cdot \Delta L$. При цьому, додатково залучена праця збільшує випуск продукції на

величину ΔQ та збільшує додатковий дохід (виручку) на величину $P \cdot \Delta Q$.

Відповідно, фірма буде збільшувати витрати на працю до тих пір, доки приріст таких витрат не буде перевищувати приросту доходу ($w \cdot \Delta L \leq P \cdot \Delta Q$), або:

$$\frac{w}{P} \leq \frac{\Delta Q}{\Delta L}. \quad (1)$$

З іншого боку величина $\Delta Q / \Delta L$ суть MPL – граничний продукт праці.

Таким чином, фірма буде наймати додаткових працівників до тих пір, доки граничний продукт праці не зрівняється з розміром реальної («товарної») заробітної плати $\frac{w}{P}$.

Більш детально про це йдеться у праці Sachs, J., Larrain, B. [13, с. 49–53].

За основу побудови нашої моделі ми візьмемо такі посилки, що стосуються агрегатів попиту та пропозиції на ринку праці та додамо до цього аналізу певні узагальнення.

1. Вважатимемо, що уся продукція виробляється в секторі виробництва споживчих товарів (без певного розподілу на харчові та нехарчові продукти, що для попереднього аналізу моделі не має принципового значення).

2. Визначимо також, що всі фірми в економіці продають споживачам певну однорідну (стандартизовану) продукцію за ціною P та винаймають робітників на ринку праці за заробітну плату w . Діяльність усіх фірм агреговано можна розглядати як одну фірму, що залучає трудові ресурси до виробництва продуктів споживання. Розмір заробітної плати, з іншого боку можна визначити, як кількість стандартизованого продукту n , яку можна придбати на цю заробітну плату:

$$w = n \cdot P. \quad (2)$$

3. Матеріальні витрати, пов'язані з виробництвом продукції, в чистому вигляді (рента) становлять порівняно незначну частину, а обсяги праці потрібні для включення їх до виробництва входять до загальних витрат на робочу силу.

4. Фірма максимізує розмір свого прибутку, обираючи обсяги випуску продукції з огляду витрат на працю.

5. У короткостроковому періоді фірма суттєво не може збільшити обсяги капіталу понад максимальні існуючі потужності, що використовуються у виробництві, чи покращити наявні технології.

В такому разі обсяг виробництва (X) фірмою буде визначатися на основі аналізу беззбитковості її діяльності та в подальшому максимізації розміру прибутку шляхом

порівняння величин загальної виручки (TR) та загальних витрат (TC).

Як відомо, загальний обсяг виручки визначається за формулою:

$$TR = P \cdot X. \quad (3)$$

З іншого боку, до складу загальних витрат виробництва будуть входити, як постійні компоненти витрат, так і змінні, які залежать від обсягів виробництва продукції:

$$TC = FC + AVC(X) \cdot X, \quad (4)$$

де FC – постійні витрати, $AVC(X)$ – функція середніх змінних витрат на одиницю продукції.

Зрештою змінні витрати розпадаються на певні матеріальні витрати на одиницю продукції, можливі, також, інші накладні витрати та витрати на оплату найманої праці (заробітну плату). Зважаючи на це, можна визначити певну узагальнену та спрощену формулу для розрахунку прибутку фірми:

$$\pi = TR - TC = P \cdot X - FC - p \cdot X - w \cdot L, \quad (5)$$

де p – коефіцієнт матеріальних витрат на одиницю продукції.

Зазвичай такий аналіз діяльності фірми відображають на графіку «беззбитковості» ($TR - TC$) шляхом побудови відповідних кривих. При цьому, за теоремою Лагранжа максимізація прибутку фірми здійснюється за обсягу випуску продукції на рівні X^* , що відповідає точці на кривій TC , в якій кут нахилу дотичної до кривої дорівнює куту нахилу кривої виручки TR , тобто:

$$TC'(X^*) = \tan \alpha = P. \quad (6)$$

Для визначення впливу окремих чинників ринкової рівноваги найбільш цікаво розглянути те, що відбувається в координатах пов'язаних з кількістю випуску продукту – X та робочої сили – L . Як ми вже з'ясували з формули (1), фірма буде наймати додаткових працівників до тих пір, поки граничний продукт праці не зрівняється з розміром реальної («товарної») заробітної плати $\frac{w}{P}$. Тобто, згідно до теореми Лагранжа, це повинно відповідати точці L_0 , в якій часткова похідна $\frac{\partial X}{\partial L}$, як граничний продукт праці, відповідає співвідношенню $\frac{w}{P}$.

На графіку це відповідає тому, що тангенс кута нахилу дотичної до кривої виробничої функції [13, с. 49] чисельно дорівнює коефіцієнту, основною змінною якого є рівень реальної заробітної плати (Рисунок 1).

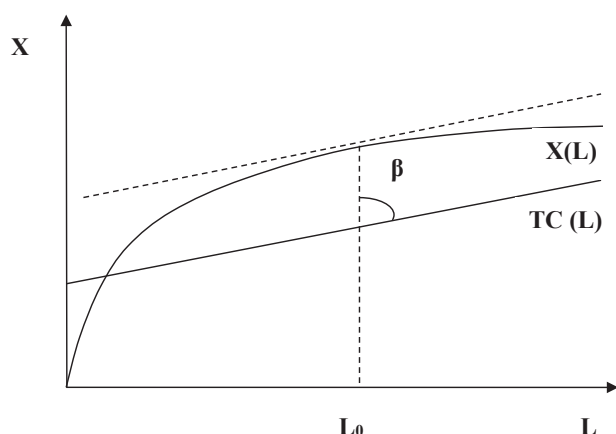

Рис. 1. Визначення попиту на працю залежно від розміру реальної («товарної») заробітної плати

Джерело: розроблено автором на основі [13]

Більш точні значення можна отримати шляхом диференціювання за L рівняння (5) та визначення точки, в якій ця похідна дорівнює нулю:

$$\pi'(L) = P \cdot X'(L) - \rho \cdot X'(L) - w = 0. \quad (7)$$

З чого маємо:

$$X'(L) = \operatorname{tg} \beta = \frac{w}{P - \rho} = \frac{w}{P} \cdot \frac{1}{1 - \frac{\rho}{P}} = n \cdot \frac{1}{1 - \frac{\rho}{P}}. \quad (8)$$

Тобто, коли виробництво майже не містить частки матеріальних витрат, або усі його витрати можна розкласти до витрат на оплату найманої праці, окрім витрат на капітал ($\rho = 0$), в такому разі граничний продукт праці, відповідає співвідношенню $\frac{w}{P}$.

Проте, як неважко побачити, встановлення певної «умовної» рівноваги в реальній економічній системі може відбуватися майже в будь-якій довільній точці й за неповного використання трудових ресурсів.

Якщо діяльність усіх фірм у такій моделі економіки агреговано розглядати як одну фірму, що залучає трудові ресурси до виробництва продуктів споживання, то величина L_0 становитиме кількість населення зайнятого в секторі виробництва товарів для споживання.

З іншого ж боку, уся вироблена продукція цим сектором повинна розподілятися у відповідності до доходів, які отримують учасники процесу виробництва. Тобто, згідно «Закону Сея», витрати одних суб'єктів – це доходи інших. Відповідно загальний попит на товари повинен відповідати пропозиції:

$$P \cdot X = FC + \rho \cdot X + w \cdot L + \pi. \quad (9)$$

Тобто розподіл продуктів праці здійснюється за участю всіх факторів виробництва: відшкодування вартості залученого капіталу, оплати найманої праці, плати власникам (ренти) за користування матеріальними ресурсами та прибутку.

Згідно теорії класичної школи економічної думки збільшення пропозиції праці L понад рівноважний рівень L_0 повинне призвести до зниження рівня номінальної заробітної плати до рівня w_1 , з одночасним збільшенням обсягу випуску продукції до рівня X_1 за майже стабільного рівня ціни P . Проте, наймані робітники зазвичай негативно ставляться до номінального зменшення заробітної плати, тобто вона в більшій мірі є негнучкою. Відповідно, найчастіше, в такому випадку, ми спостерігаємо зменшення не номінальної, а реальної заробітної плати, що відображається в зростанні ціни продукції до рівня P_1 та або іншого еквівалентного зменшення співвідношення до рівня $\frac{w_1}{P_1}$ (Рисунок 2).

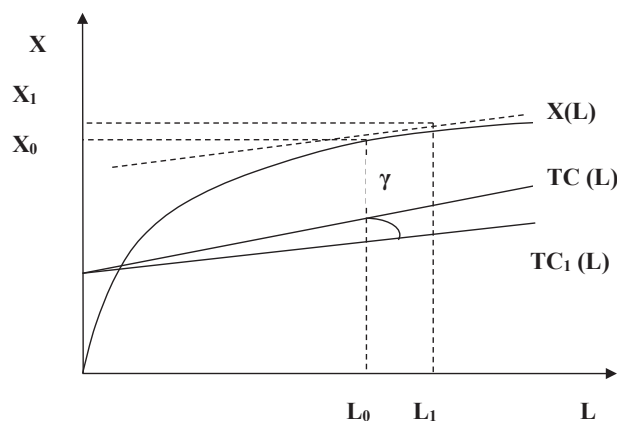

Рис. 2. Зміна обсягу випуску продукції та реальної заробітної плати внаслідок збільшення пропозиції праці (класичний підхід)

Джерело: розроблено автором на основі [13]

Кут нахилу виробничої функції можна також визначити через її похідну. За незмінних обсягів використовуваного капіталу та технологій для цього можна скористатися такою функцією у вигляді подібному до формули (5), диференціюючи яку отримаємо наступне:

$$X'(L) = \gamma \cdot L^{a_2 - 1} = \frac{\gamma}{L^{1 - a_2}}. \quad (10)$$

Прирівнявши отриманий вираз до значення згідно формули (6), ми отримаємо розрахункове значення кількості праці, що залучається до виробництва:

$$L = \left(\frac{\gamma \cdot (P - \rho)}{w} \right)^{\frac{1}{1 - a_2}}. \quad (11)$$

Порівнюючи отримане розрахункове значення із загальною кількістю економічно активного населення (трудових ресурсів), можна визначати загальний рівень ефективності використання цього фактора виробництва в економіці.

Якщо до того ж поглянути на Рисунок 2, то можна говорити про те, що рівновага в економіці може приймати довільне значення при зміні номінальної заробітної плати та загального рівня цін. Тому й відмінності в значеннях заробітної плати за галузями та сферами економіки можуть бути суттєвими, як і в межах однієї галузі чи підприємства, де заробітна плата топ-менеджменту може бути більшою в кілька разів від оплати праці звичайних робітників.

З метою вирівнювання існуючих та потенційних дисбалансів у розподілі суспільних доходів органи державної влади застосовують певні заходи податкової, бюджетної, грошової та регуляторної політики. Проте, як свідчить практика, намагання здійснити перерозподіл доходів на користь малозахищених верств населення або здійснення інвестицій з фінансування великих та суспільно необхідних проєктів у кінцевому рахунку нівелюються тим же самим механізмом ринкової рівноваги.

Так, наприклад, застосування непрямих податків у відповідності до формули (9) збільшуватиме коефіцієнт нахилу прямих витрат, що негативно позначається на обсягах зайнятості та випуску. Застосування ж прямого оподаткування, хоча й зменшує обсяг доступних ресурсів для розширення виробництва, але, здебільшого, застосовується разом з бюджетною політикою, спрямованою на збільшення сукупного попиту. В такому разі відповідно до формули (1) зростання реального випуску продукції буде відбуватися лише до тих пір, поки віддача від залучення додаткових трудових ресурсів буде перевищувати розмір витрат або намагатися компенсувати втрати виручки шляхом підвищення ціни реалізації. Таким чином, ринковий механізм максимізації прибутків відповідно до формули (8) буде реагувати в напрямку скорочення рівня реальної заробітної плати, в тому числі й через зростання рівня цін, якщо зниження номінального рівня заробітних плат обмежене регуляторною політикою. Відповідні процеси можна проілюструвати на Рисунку 3.

Як наслідок усе більша частина ВВП країн перерозподіляється через державний бюджет. Фінансування додаткових витрат не за рахунок податкових надходжень також призводить до зростання рівня державного боргу та виплат щодо його обслуговування. Зростання

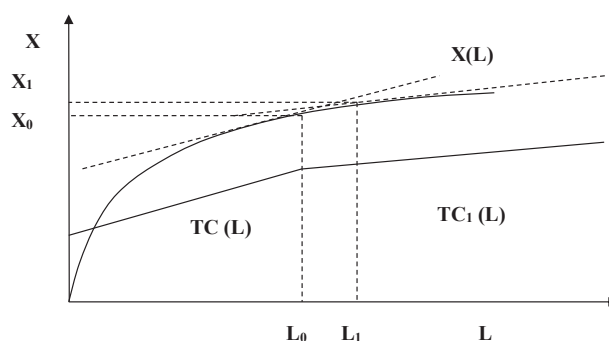

Рис. 3. Наслідки державного регулювання ринкової рівноваги

Джерело: розроблено автором на основі [13]

податкового навантаження створює стимули до ухиляння від сплати податків, «оптимізації» оподаткування прибутків і доходів та врешті-решт до завищення витрат та перекладання їх на кінцевих споживачів продукції.

Останнім часом для забезпечення більшої соціальної справедливості в умовах зростання продуктивності внаслідок науково-технічного процесу все частіше пропонується концепція «безумовного базового доходу». Такий підхід передбачає перерозподіл ренти або плати за ресурси, що використовуються у виробництві, в рівній мірі на всіх співвласників національного багатства. Проте, у відповідності до формул (5, 9) такі виплати не матимуть суттєвого впливу на зміщення ринкової рівноваги. Тому зазначений підхід, як на нашу думку, матиме більше недоліків та не забезпечить покращення рівності у розподілі доходів. Зрештою, будь-який розподіл результатів праці без відповідного зростання обсягів виробництва найшвидше буде обернутися лише зростанням цін та обезціненням таких виплат.

А отже, на основі проведеного аналізу моделі, можна сформулювати «основну теорему економіки» щодо існування довільного стану рівноваги на ринку за будь-якого рівня зайнятості та інфляції. При цьому, розмір номінальної заробітної плати w може бути як заданий екзогенно, так і приймати довільне значення залежно від потреб використання капіталу.

Відповідно, в фазі економічного росту, викликаного поживавленням економіки, буде спостерігатися незначне підвищення інфляції поряд із збереженням достатньо високого рівня заробітних плат. У випадку ж коли органи державного регулювання намагаються проводити заходи додаткового стимулювання економіки, то таке зростання буде супроводжуватися як і вищими темпами інфляції, так і загальним зниженням рівня оплати праці та обсягів прибутків одночасно. В такому разі

подальше економічне зростання буде корелювати з вищими темпами інфляції та зменшувати відносну нерівність в доходах. Відповідно, наша модель може бути використана для більш кращого пояснення гіпотези С. Кузнеця, висунутої ним ще 1955 року.

З іншого ж боку збільшення зайнятості в економіці знижує загальну «ефективність» у традиційному її розумінні. Тому за підходу максимізації прибутків певною мірою обмежуються об'єми виробництва та, в наслідку й рівень споживання, а отже і рівень загального добробуту.

Крім того, розмір отриманого фірмою прибутку можна вважати показником дефіцитності товарів певної галузі (товарів споживання) на ринку. Так, коли зі зростанням обсягів виробництва, які в більшій мірі будуть задовольняти потреби споживачів, розмір прибутку наблизиться до нуля. Зважаючи на висновки з формул (5, 9) максимального суспільно-ефективного рівня обсягів виробництва можна досягти тоді, коли значення прибутку дорівнює нулю (відповідає стану чистої конкуренції).

А отже, можна говорити про те, що прибуток – це не показник ефективності виробництва, а лише перевищення монопольної (обмежувальної) ціни реалізації над розміром витрат.

Якщо раніше прибутки використовувалися задля розширення існуючого виробництва товарів та послуг, то в сучасних умовах мобільності фінансових капіталів вони здебільшого використовуються задля забезпечення реалізації стратегії «зняття вершків» та переміщення до іншої галузі, більш вигідної на певний час, навіть ціною погіршення ситуації в галузях, які вони залишають.

На відміну від фірм, метою яких є отримання максимального розміру прибутку, основною метою виробничої кооперації є створення продуктів для задоволення власних потреб учасників кооперативного об'єднання. У результаті об'єднання зусиль, здібностей та майна учасників створюється продукт, який потім розподіляється відповідно до вкладу кожного з учасників за собівартістю виробленої продукції. Тобто ціна такої продукції чи товарів не містить в собі прибутку як перевищення ціни її реалізації над витратами на виробництво. Зрозуміло, що такі витрати також повинні містити в собі й суму амортизаційних відрахувань на відшкодування вартості відновлення задіяного у процесі виробництва майна (інструментів, обладнання, будівель тощо).

Задля вирішення багатьох описаних вище протиріч вже давно існують певні механізми або способи суспільного виробництва, які

дозволяють здійснювати спільний контроль за виробництвом та якістю продукції – це кооперація. Її метою, як визначав М.І. Туган-Барановський [16] є «не найбільший прибуток, але найбільший ступінь добробуту учасників...».

Висновки. Запропонована нами модель може використовуватися для аналізу макроекономічної рівноваги подібно до моделей «кейнсіанського хреста», моделі Р. Солоу та IS-LM. Отриманий взаємозв'язок економічних величин також може краще пояснювати екстремальні відхилення значень кривої Філіпса викликаних, як сировинними шоками сукупної пропозиції, так і під час розширення виробництва внаслідок технологічних зрушень (проривів).

Так, одним із наслідків побудованої теоретичної моделі є те, що прагнення економічних агентів до максимізації прибутків, попри загальноприйняту думку, призводить до встановлення макроекономічної рівноваги на рівні значно нижчому за потенційно можливі обсяги виробництва, подальшого зростання нерівності доходів і, відповідно, до більш низького рівня економічного добробуту країни.

Намагання держав перерозподіляти прибутки або ж частину ВВП за допомогою податків створює стимули у економічних агентів знаходити шляхи оптимізації оподаткування та веде до часткової тінізації економіки. З іншого ж боку, державні видатки та кредитна емісія, в більшій мірі, спричиняють зростання цін, ніж забезпечують досягнення потенційно можливого випуску. При цьому подальші намагання утримувати темпи росту цін на помірному рівні монетарними методами призводять у наслідку до зростання рівня відсоткових ставок, подальшого накопичення боргів і загострення боргових криз.

Окрім того, прагнення виробників щодо збільшення продуктивності праці шляхом автоматизації та впровадження інновацій призводить до збільшення технологічного безробіття, що також погіршує загальний рівень економічного добробуту.

Питання перерозподілу частини капіталу, як накопичених результатів праці, інколи не одного покоління завжди є досить спірним та неоднозначним. Тому вони потребують окремого ґрунтовного дослідження.

Як вихід із цього кола проблем пропонується впровадження та розвиток саме таких нових організаційно-економічних форм взаємодії економічних суб'єктів засновані не на конкурентній боротьбі, а на співпраці та кооперації, які б у більшій мірі сприяли забезпеченню цілей сталого суспільного розвитку ("sustainable development").

Список використаних джерел:

1. Alpağut, S. The Relationship between Income Distribution, Inflation and Economic Growth: Examining the Asymmetric Relationship Based on the Kuznets Hypothesis with Fourier Functions. *Ekonomi Politika ve Finans Arastirmalari Dergisi*. 2024. Vol. 9(4). P. 656–677. DOI: <https://doi.org/10.30784/epfad.1498262>
2. Beladi H., Chao C., Chin K. Cross-ownership, business dynamism, and wage inequality in general equilibrium. *Scottish Journal of Political Economy*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.1111/sjpe.12380>.
3. Bhattarai K., Whalley J. Redistributive Effects of Transfer Programmes in the United Kingdom. *Economica*. 2009. Vol. 76. No. 303. P. 413–431. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-0335.2008.00686.x>
4. General Equilibrium and Welfare Economics. Berlin, Heidelberg : Springer Berlin Heidelberg, 2007. 576 p. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-540-32223-8>.
5. Gilbert J., Beladi H., Oladi R. North-South Trade Liberalization and Economic Welfare. *Review of Development Economics*. 2015. Vol. 19. No. 4. P. 1006–1017. DOI: <https://doi.org/10.1111/rode.12182>
6. Li C., Whalley J. Indirect Tax Initiatives and Global Rebalancing. *CESifo Economic Studies*. 2016. DOI: <https://doi.org/10.1093/cesifo/ifw013>.
7. Макаренко М.І. Бюджетно-монетарне регулювання цін у перехідній економіці України. Київ : Знання України, 2002. 304 с.
8. Орел Ю.Л., Альошкіна Л.П., Смаглюк А.А. Типи ринкових систем (конкуренція, монополія, олігополія тощо): взаємозв'язок та їх вплив на ціни, виробництво та економічний результат. *Академічні візії*. 2024. Випуск 35. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13777946> (дата звернення: 30.01.2025).
9. Pigou A.C., Aslanbeigui N. The Economics of Welfare. Routledge, 2017. 876 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781351304368> (дата звернення: 30.01.2025).
10. Приймак В.І. Нечітке оцінювання рівня економічного добробуту домогосподарств. *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. 2011. № 1 (1). С. 149–158. URL: <http://economics.opu.ua/files/archive/2011/n1.html> (дата звернення: 30.01.2025).
11. Савченко Т.Г. Економічна рівновага: сутність та класифікація. *Економіка і регіон*. 2010. № 2. С. 106–115.
12. Савченко Т.Г., Качаєв О.С. Класифікація моделей економічної рівноваги. *Вісник Української академії банківської справи*. 2009. № 2. С. 22–30.
13. Sachs, J., Larrain, B. Macroeconomics in the global economy. (No Title). 1993. 778 p. URL: <https://epdf.pub/queue/macroeconomics-in-the-global-economy.html>. (дата звернення: 30.01.2025).
14. Степаненко Н.О., Степаненко В.О. Економіка добробуту: навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни. Харків : Вид. ХНЕУ, 2013. 156 с.
15. Томчук-Пономаренко Н.В. Економіка добробуту: навч. посіб. для студентів економічних спеціальностей. Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. 234 с.
16. Проф. М. Туган-Барановский. Політична економія: наука про народне господарство. Курс популярний. Прага : Український громадський видавничий фонд, 1927. 184 с.

References:

1. Alpağut, S. (2024). The Relationship between Income Distribution, Inflation and Economic Growth: Examining the Asymmetric Relationship Based on the Kuznets Hypothesis with Fourier Functions. *Ekonomi Politika ve Finans Arastirmalari Dergisi*, no. 9(4), pp. 656–677. DOI: <https://doi.org/10.30784/epfad.1498262>
2. Beladi, H., Chao, C., & Chin, K. (2024). Cross-ownership, business dynamism, and wage inequality in general equilibrium. *Scottish Journal of Political Economy*. DOI: <https://doi.org/10.1111/sjpe.12380>
3. Bhattarai, K., & Whalley, J. (2009). Redistributive Effects of Transfer Programmes in the United Kingdom. *Economica*, no. 76(303), pp. 413–431. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-0335.2008.00686.x>
4. *General Equilibrium and Welfare Economics*. (2007). Springer Berlin Heidelberg. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-540-32223-8>
5. Gilbert, J., Beladi, H., & Oladi, R. (2015). North-South Trade Liberalization and Economic Welfare. *Review of Development Economics*, no. 19(4), pp. 1006–1017. DOI: <https://doi.org/10.1111/rode.12182>
6. Li, C., & Whalley, J. (2016). Indirect Tax Initiatives and Global Rebalancing. *CESifo Economic Studies*. DOI: <https://doi.org/10.1093/cesifo/ifw013>
7. Makarenko M. I. (2002). *Byudzhetno-monetarne rehulyuvannya tsin u perekhidniy ekonomitsi Ukrayiny* [Budgetary and monetary price regulation in the transitional economy of Ukraine]. Kyiv: Znannya Ukrainy. (in Ukrainian)
8. Orel Y. L., Alyoshkina L. P., Smaglyuk A. A. (2024). Typy rynkovykh system (konkurentsiya, monopoliya, olihopoliya toshcho): vzayemozvyazok ta yikh vplyv na tsyny, vyrobnytstvo ta ekonomichnyy rezul'tat [Types of market systems (competition, monopoly, oligopoly, etc.): relationship and their impact on prices, production and economic results]. *Academic Visions*. issue 35. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13777946> (accessed January 30, 2025).
9. Pigou, A. C., & Aslanbeigui, N. (2017). *The Economics of Welfare*. Routledge. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781351304368> (accessed January 30, 2025).
10. Pryimak V. I. (2011). Nechitke otsynuyuvannya rivnya ekonomichnoho dobrobutu domohospodarstv [Fuzzy assessment of the level of economic well-being of households]. *Economics: realities of time. Scientific*

journal (electronic journal), vol. 1 (1), pp. 149–158. Available at: <http://economics.opu.ua/files/archive/2011/n1.html> (accessed January 30, 2025).

11. Savchenko T. G. (2010). Ekonomichna rivnovaha: sutnist' ta klasyfikatsiya [Economic equilibrium: essence and classification]. *Economy and region*, vol. 2, pp. 106–115.

12. Savchenko T. G., Kachaev O. S. (2009). Klasyfikatsiya modeley ekonomichnoyi rivnovahy [Classification of economic equilibrium models]. *Bulletin of the Ukrainian Academy of Banking*, vol. 2, pp. 22–30.

13. Sachs, J., Larrain, B. (1993). *Macroeconomics in the global economy*. (No Title). Available at: <https://epdf.pub/queue/macroeconomics-in-the-global-economy.html> (accessed January 30, 2025).

14. Stepanenko N. O., Stepanenko V. O. (2013). *Ekonomika dobrobutu : navchal'nyy posibnyk dlya samostiynoho vyvchennya dystsypliny* [Welfare Economics: a textbook for independent study of the discipline]. Kharkiv: Publishing House of KhNEU. (in Ukrainian)

15. Tomchuk-Ponomarenko N. V. (2020). *Ekonomika dobrobutu: navch. posib. dlya studentiv ekonomichnykh spetsial'nostey* [Welfare Economics: a textbook for students of economic specialties]. Kyiv: Publishing House Lira-K. (in Ukrainian)

16. Prof. M. Tugan-Baranovsky. (1927). *Politychna ekonomiya: nauka pro narodnye hospodarstvo. Kurs populyarnyy* [Political Economy: The Science of the National Economy. Popular Course]. Prague: Ukrainian Public Publishing Fund. (in Ukrainian)